

Павло Єремєєв

**Критикуючи альтернативне папство:
Пальмаріанська церква
очима католицького апологета**

Pavlo Yermieiev

**Criticizing the Alternative Papacy:
The Palmarian Church from the Perspective
of a Catholic Apologist**

Abstract. The review presents Joseph Yohannan's book *The Errors of El Palmar De Troya* (2024). This work is a polemical treatise critiquing the doctrine and rituals of the Palmarian Church, a religious movement that emerged in Spain in the 1970s due to Marian apparitions and resistance to the reforms of the Second Vatican Council. Joseph Yohannan attempts to provide a comprehensive characterization of the doctrines and practices that distinguish the Palmarian Church from mainstream Catholicism. At the same time, the author strives to highlight the positive aspects of the organization, asserting that the Palmarian Church places great importance on communal life and charitable deeds. Overall, the reviewed book is rather superficial. It does not contribute new ideas to the study of the Palmarian Church, and the information available from previously published works is presented by the author incompletely and somewhat confusingly. The book contains significant factual errors. Yohannan's polemical attempts do not always demonstrate depth of analysis or an understanding of the specifics of Palmarian doctrine. However, the book may be of interest as a source for studying the perception of the Palmarian Church by Roman Catholic believers, as well as for understanding possible interpretations of Catholic doctrines and practices in the context of a polemic with the "Other."

Пальмаріанська церква сформувалася як окремий релігійний рух у 1970-х роках на тлі маріанських об'явлень поблизу іспанського містечка Ель-Пальмар-де-Тройя та спротиву реформам Другого Ватиканського собору. У 1978 році харизматичний лідер цього руху Клементе Домінгес-і-Гомес, покликаючись на свої містичні візії, заявив, що Ісус Христос коронував його як нового Папу під іменем Григорій XVII, а центр істинної церкви був перенесений із Риму до Ель-Пальмар-де-Тройя. Почавши із захисту католицького традиціоналізму, вже у 1980-х роках Пальмаріанська церква стала запроваджувати доктринальні новації та зміни в обрядовості. У 1990-х роках Пальмаріанський Папа заявив, що Святе Письмо містить численні помилки, через що була створена нова Пальмаріанська Біблія (Lundberg, 2020).

Історія та сучасне становище Пальмаріанської церкви залишається малодослідженою темою. Лише у 2017 році вийшла книга професора факультету теології Упсальського університету Магнуса Лундберга «Власний Папа: Ель-Пальмар-де-Троя та Пальмаріанська церква», яку Массімо Інтровіньє оцінив як перше повноцінне академічне дослідження Пальмаріанської Церкви (Introvigne, 2019). У 2020 році вийшло друге, доповнене видання цієї праці (Lundberg, 2020). Також в останні роки з'явилося кілька ґрунтовних робіт щодо Пальмаріанської церкви, опублікованих іспанською та португальською мовами (Carrera Sánchez, 2019; Câmara and Luiz, 2021; Decarlını, 2021).

Загалом, через закритий характер організації низка аспектів її історії, віровчення й культури залишаються маловивченими. У цьому контексті інтригуючою для рецензента стала поява у 2024 р. праці Джозефа Йоханнана «The Errors of El Palmar De Troya» (Yohannan, 2024)¹. В описі рецензованої роботи на сайті «Amazon» зазначено, що Джозеф Йоханнан пропонує «всебічне дослідження» походження та еволюції Пальмаріанської церкви, її доктрин і практик, а також «доктринальних помилок». Там зазначено також, що книга може стати в нагоді теологам, історикам, релігієзнавцям і всім, хто цікавиться різноманітністю релігійного життя.

Інформації про самого автора у відкритих джерелах вкрай мало. На зворотній обкладинці самої книги без жодної конкретики за-

¹ Книга доступна для придбання на Amazon у паперовому вигляді, а також в електронній версії, адаптованій до платформи «Kindle». У цій рецензії посилання на книгу подаються зі сторінками відповідно до нумерації електронної версії.

значено, що Джозеф Йоханнан має досвід у сфері релігієзнавства й вивчення різних сект (використано саме такий контроверсійний термін). Хоча в роботі зазначено, що автор має репутацію «вдумливого та ретельного дослідника», нам не вдалося знайти інформації про інші наукові праці Джозефа Йоханнана або незалежні джерела, які підтверджують його репутацію. Профілі автора відкриті в соціальних мережах Instagram та LinkedIn, проте наші спроби зв'язатися з ним не увінчалися успіхом. Судячи з інформації, розміщеної на його сторінці у LinkedIn (Yohannan, 2024a), наразі він працює в компанії «Terumo Blood and Cell Technologies» (Колорадо, США). На сторінці автора в Instagram опубліковані зображення ікон, цитати з Біблії та інший християнський контент (Yohannan, 2024b). Судячи з тексту рецензованої книги, автор належить до Римо-католицької церкви та визнає авторитет Другого Ватиканського собору (Yohannan, 2024, p. 48).

Навіть побіжне знайомство з роботою переконує, що вона не може претендувати на академічний статус. У тексті немає покликів на попередні дослідження щодо Пальмаріанської церкви і лише подекуди згадуються конкретні матеріали з офіційного сайту досліджуваної організації. Сама постановка проблеми на початку книги сигналізує, що це, швидше за все, полемічний трактат, у якому автор намагається «дати всебічний аналіз теологічних і літургійних відхилень Пальмаріанської церкви від традиційних католицьких вчень» (Yohannan, 2024, p. 2). Автор зазначає, що, досліджуючи «помилки Пальмаріанської церкви», він прагне підкреслити важливість дотримання «встановлених доктрин і практик Католицької церкви». Одночасно Джозеф Йоханнан намагається відшукати в Пальмаріанській церкві й «позитивні аспекти», що, на його думку, дає змогу запропонувати збалансований погляд, який підкреслює універсальні цінності, спільні для всіх християн (Ibid., p. 2).

Сам по собі полемічний характер рецензованої праці, звісно, жодною мірою не знижує її евристичного потенціалу. Ба більше, чітко виражена релігійна ідентичність автора робить цю працю цінним джерелом для розуміння сприйняття Пальмаріанської церкви сучасними католиками. Утім, глибина аналізу історії та віровчення Пальмаріанської церкви, яку запропонував Дж. Йоханнан, залишає бажати кращого.

Перший розділ рецензованої книги присвячений аналізу історичного контексту появи Пальмаріанської церкви. Щоправда, запропонований у книзі виклад дуже схематичний: він оминає низ-

ку вкрай важливих аспектів пальмаріанської історії та допускає фактичні неточності, критично важливі для розуміння генези пальмаріанського руху. Наприклад, автор стверджує: «Пальмаріанську церкву заснували Клементе Домінгес-і-Гомес, іспанський страховий брокер, і Мануель Алонсо Коррал, юрист. Домінгес стверджував, що він почав отримувати видіння Діви Марії та інших небесних постатей з 1968 року, на маленькому полі поблизу Ель-Пальмар-де-Троя» (Yohannan, 2024, р. 4). Проте Клементе не був серед перших візіонерів, які стали свідчити про видіння біля Ель-Пальмар-де-Троя у 1968 році. Згідно з пальмаріанською агіографією, майбутній пальмаріанський Папа пережив свій перший екстатичний досвід біля Ель-Пальмар-де-Троя 15 серпня 1969 року, а 30 вересня того ж року він отримав своє перше видіння (Lundberg, 2020, р. 22). І це не просто хронологічна неточність: принципово важливо, що Клементе лише поступово виділився серед тих, хто заявляв про містичний досвід біля іспанського містечка; що більше, дехто з перших візіонерів у Ель-Пальмар-де-Троя з самого початку звинувачували Клементе у шарлатанстві (Ibid., р. 27). І нині існує група вірян, які переконані в автентичності деяких видінь біля Ель-Пальмар-де-Троя, проте не визнають авторитет Клементе (Miles Mariae, 2021).

Характеризуючи єпископське висвячення Клементе Домінгеса-і-Гомеса традиціоналістськи налаштованим архієпископом П'єром-Мартіном Нго Дінь Тхуком, автор пише: «Тхук, знаходячись під тиском і в суперечливих обставинах, висвятив Домінгеса та кількох його прихильників на єпископів» (Yohannan, 2024, р. 4). У чому полягав тиск та суперечливі обставини автор не пояснює. І це при тому, що взаємини Нго Дінь Тхука та представників пальмаріанського руху добре досліджені (Lundberg, 2020, р. 71–76). Автор стверджує, що Клементе Домінгес-і-Гомес проголосив себе Папою Григорієм XVII у 1976 році, майже одразу після отримання єпископського висвячення від Нго Дінь Тхука (Yohannan, 2024, р. 12). Проте це груба помилка: лише після смерті Папи Римського Павла VI у 1978 році Клементе повідомив про чергове видіння, під час якого сам Ісус Христос коронував його в якості наступного Папи (Lundberg, 2020, р. 87).

Автор, критикуючи Пальмаріанську церкву, досить побіжно згадує скандали, які супроводжували організацію з самого початку її існування. Джозеф Йоханнан лише пише про «звинувачення у фінансових зловживаннях, авторитарному керівництві та доктринальних відхиленнях» (Yohannan, 2024, р. 5). Але він не зга-

дує звинувачення на адресу керівництва Церкви в зловживанні алкоголем, сексуальних домаганнях та гомосексуальних зв'язках (Lundberg, 2020, р. 95–105; Miles Mariae, 2021; I Miss Christendom, 2024). І це на фоні того, що сам перший Пальмаріанський Папа визнавав свої «гріхи проти чистоти», наполягаючи на розмежуванні його особистої поведінки та значення його папського статусу (Lundberg, 2020, р. 131–132). Вірні Пальмаріанської церкви були строго обмежені в контактах із зовнішнім світом, їхнє повсякденне життя, одяг та коло читання підлягали жорсткому регулюванню (Ibid., р. 241).

Можливо, автор свідомо фокусує увагу саме на доктринальних та обрядових особливостях Пальмаріанської церкви, не бажаючи перетворювати полеміку на обмін звинуваченнями в особистих гріхах. Утім, певна завуальованість згадок про ті скандали, що мали місце в історії Пальмаріанської церкви, створює викривлене враження про релігійний рух. Тим більше, що далі автор, декларуючи прагнення до об'єктивності, у якості позитивної риси Пальмаріанської церкви визнає таке: «Пальмаріанська церква надає великого значення життю громади та благодійним справам. Цей акцент на спільноті та служінні відображає християнські цінності любові, підтримки та допомоги... Пальмаріанська церква дотримується суворих моральних і етичних вчень» (Yohannan, 2024, р. 49).

Хоча книга видана у 2024 році, автор залишив поза увагою факт, який отримав досить широкий розголос у ЗМІ: у 2016 році третій пальмаріанський Папа Григорій XVIII (Гінес Хесус Ернандес-і-Мартінес) несподівано зрікся папства та публічно заявив, що Пальмаріанська церква з самого початку була створена виключно задля отримання грошей від довірливих адептів. Відсутність згадки про цей факт особливо дивує, адже йдеться про подію, яка створила для Пальмаріанської церкви серйозні труднощі. І хоча Церква пережила кризу, дивно, що критик пальмаріанства не використав цей епізод із полемічною метою. Натомість, характеризуючи очільників досліджуваного руху після смерті другого Пальмаріанського Папи Петра II у 2011 році, автор лише зазначає: «Кожен наступний лідер зіштовхувався з викликом збереження єдності церкви та вирішення проблем, що виникали. Стиль керівництва залишався незмінним, із сильним акцентом на центральну владу та суворе дотримання унікальних доктрин і практик церкви» (Yohannan, 2024, р. 13). Власне, теза про незмінність стилю – це теж спрощення. Хоча в цілому Пальмаріанська церква

залишається закритою групою із жорсткою ієрархією, певні зміни у стилі керівництва протягом 2011–2024 років все ж відбувалися (Lundberg, 2020, p. 155–200).

У розділах 2–12 Джозеф Йоханнан пише про доктринальні та літургійні зміни у Пальмаріанській церкві. Порівнюючи ці зміни з віруваннями та практиками у Римо-католицькій церкві до Другого Ватиканського собору, автор робить висновок, що претензія пальмаріан на збереження істинного католицького віровчення є безпідставною (Yohannan, 2024, p. 7). Проте, як буде показано нижче, і в цій частині своєї роботи автор пише про пальмаріанське вчення та його зв'язок із попередньою католицькою традицією досить поперехово.

Навряд чи критика Дж. Йоханнана може бути визнана вдалою з полемічного погляду. Для автора сам факт суттєвих відмінностей пальмаріанської доктрини та богослужбової практики у порівнянні з традиційним католицизмом є свідченням «помилки» Ель-Пальмар-де-Тройя. Проте самі представники Пальмаріанської церкви і не намагаються заперечувати наявність змін у своїй церкві. Критикуючи реформи Другого Ватиканського собору, теперішній Пальмаріанський Папа Петро III заперечує їхню правильність, критикуючи екуменізм та богословський лібералізм (Petrus III, 2024). Проте саму можливість і навіть необхідність змін у церкві пальмаріанська доктрина не заперечує. На офіційному сайті церкви є розділ із найпоширенішими питаннями, одне з яких сформульовано таким чином: «Які у вас зв'язки з так званими “традиціоналістами”?». На це питання дається така відповідь: «Жодних. Хоча ми підтримуємо, захищаємо і практикуємо Традиційну Доктрину та догми, визначені папами протягом історії, ми не займаємо зручну позицію “заморожування” Церкви на певному історичному етапі. Що більше, Пальмарійські папи збагатили Скарбницю Божественного Одкровення численними догмами, майстерними поясненнями та доктринальними досягненнями» (Frequently Asked Questions).

Автор не згадує деякі вкрай специфічні аспекти пальмаріанського віровчення, хоча, здавалося би, їхня відмінність від традиційного католицького віровчення могла стати зручною мішенню для критики. Пальмаріани вірять, що в євхаристійних дарах є не лише Христос, але й Діва Марія. Особливого розвитку набуло вшанування святого Йосифа Обручника, якого, за їхнім переконанням, було тілесно взято на Небеса після смерті, подібно до Діви Марії (Chryssides, 2011, p. 268). Пальмаріани вірять, що

людську душу Ісуса Бог створив ще до початку створення світу і що вона стала співтворцем всього суцього. Душу Діви Марії Бог створив безпосередньо після душі Христа, і вона разом із Ним активно брала участь у творенні Неба і Землі. Згідно з пальмаріанським вченням, душа Христа вперше втілилася в біблійного царя Мелхіседека, а душа Марії – в царицю Салема Єсенію. Важливим аспектом доктрини є віра в існування особливої Планети Марії, вільної від гріха, а також Планети Люцифера. У 2006 році Петро II оголосив, що Антихрист народився у 2000 році (Lundberg, 2020, р. 144). Всі ці вкрай специфічні ідеї Пальмаріанської церкви залишаються поза увагою автора, який претендує на «всебічний аналіз доктрин і практик, які відрізняють Пальмаріанську церкву від основного католицизму» (Yohannan, 2024, р. 2).

Як уже зазначалося, Дж. Йоханнан визнає авторитет Другого Ватиканського собору. Відповідно, перед ним постає проблема: яким чином, критикуючи зміни у віровченні та культовій практиці католицизму, які запропонували пальмаріани, можна захистити реформи у Римо-католицькій церкві, здійснені в рамках аджорнаменто. Якщо зміни можуть бути виправдані в одній інституції (РКЦ), чому вони апріорі неприйнятні в іншій (Пальмаріанській церкві), яка теж апелює до божественного авторитету? Вирішення цієї проблеми автор пропонує у главі, присвяченій літургійним новаціям пальмаріан. Описавши зміни, які Пальмаріанська церква внесла у чин богослужіння, автор критикує їх із посиланням на Апостольську Конституцію *Quo Primum* Папи Пія V (1570 року), у якій, зокрема, Тридентська меса була проголошена незмінною та встановлювалася «назавжди». Але постає проблема: яким чином тоді виправдати запровадження у Римо-католицькій церкві *Novus Ordo*²? Автор вирішує це питання за допомогою твердження, що *Novus Ordo* є окремим чином, а не зміною Тридентського обряду. У зв'язку з цим, на думку Дж. Йоханнана, зміни, внесені у римо-католицький обряд в рамках аджорнаменто, не вступають у протиріччя з *Quo Primum*, тоді як «Пальмарська церква, хоча спочатку дотримувалася Тридентської Меси, згодом

² *Novus Ordo* (*Novus Ordo Missae*, лат. «Новий порядок Меси») – це форма латинської меси, затверджена Папою Павлом VI у 1969 році після Другого Ватиканського собору. Передбачає богослужіння на народних мовах, звернення священника до вірян, спрощення обрядів і активнішу участь мирян.

внесла до її структури та змісту кілька значних змін» (Yohannan, 2024, р. 16).

Часто критику пальмаріанських практик автор здійснює без глибокого аналізу пояснень, які дає сама релігійна група. Так, наприклад, описавши значення та логіку молитов традиційного католицького розарію, автор доходить до очевидного висновку, що Пальмаріанська церква, змінивши молитви розарію, порушила цю логіку (Yohannan, 2024, р. 21–22). При тому автор навіть не згадує, як самі пальмаріанські лідери пояснювали трансформації, хоча змінам розарію було, серед іншого, присвячене окреме послання Пальмаріанського Папи Петра II, що опубліковане на офіційному сайті Церкви (Holy Penitential Rosary).

Звісно, автор критикує зміни, які внесла Пальмаріанська церква в текст Біблії (Yohannan, 2024, р. 23–27). Із полемічного погляду сам факт ревізії Святого Письма є зручною мішенню для критики. Однак і тут годі чекати глибокого аналізу. Наводяться лише очевидні для більшості християн тези про недопустимість переписування Біблії, специфіка внесених змін залишається невисвітленою. І це при тому, що уривки з Пальмаріанської Біблії доступні на офіційному сайті Церкви (Extracts from the Holy Palmarian Bible), а повний текст їхнього Старого Завіту англійською мовою і Нового Завіту німецькою доступний на сайті Магнуса Лундберга (Sacred History of Holy Palmarian Bible, 2012).

Наприкінці книги поданий список «деяких видатних постатей», канонізованих Пальмаріанською церквою. Автор пише, що цей список має на меті підкреслити різницю у сприйнятті святості Пальмаріанською та Римо-католицькою церквами (Yohannan, 2024, р. 59–63). Проте незрозумілим залишається принцип, за яким автор включав або не включав тих чи інших постатей у цей список. Зокрема, у цьому списку немає іспанського диктатора Франсіско Франко, якого свого часу канонізували в Пальмаріанській церкві (Petrus III, 2019, р. 13).

Загалом, можемо зробити висновок, що рецензована книга в цілому має поверховий характер. Вона практично не вносить нічого нового у вивчення Пальмаріанської церкви, що більше, навіть доступні з більш ранніх праць відомості щодо цієї релігійної групи автор подає неповно й досить плутано. Полемічні спроби Дж. Йоханнана також не завжди відрізняються глибиною аргументації.

Книга може бути цікавою лише як джерело, що містить інформацію про сприйняття Пальмаріанської церкви римо-като-

ликом. У цьому контексті привертає увагу логіка автора, його акцент на тих чи інших аспектах пальмаріанського віровчення, що переосмислюються в рамках власної релігійної традиції. Книгу Дж. Йоханнана можна порівняти з критикою Пальмаріанської церкви, яку здійснюють деякі католицькі блогери (I Miss Christendom, 2024; The Michael Lofton Show, 2024). Також цікавою для релігієзнавчого аналізу є рефлексія автора щодо окремих католицьких доктрин і практик, які він протиставляє догматам та ритуалам Пальмаріанської церкви. Так, зокрема, Дж. Йоханнан багато пише з приводу догмату Першого Ватиканського собору про непомильність Папи, розмірковує над принципами та сутністю священницьких і єпископських рукоположень, питань церковної соборності тощо. Ці міркування можуть бути джерелом для вивчення можливих варіантів сприйняття релігійної доктрини, яка по-різному актуалізується у різних контекстах, у тому числі в рамках полеміки з Іншим.

Отже, заявлена мета книги – «провести читачів через детальне дослідження походження Пальмаріанської церкви, її доктринальних відхилень та літургійних змін» – залишилася в цілому не досягнутою.

Посилання / References

Câmara, D., Luiz, P. (2021), *O vaticano do deserto: história da Igreja Católica Palmariana*. RFB, Belém/PA.

Carrera Sánchez, O. (2019), *El Palmar de Troya : historia del cisma español*, Ediciones Atlantis, Aranjuez.

Chryssides, D. (2011), *Historical Dictionary of New Religious Movements*. Scarecrow Press, Lanham.

Decarlini, J. (2021), *iMilagro!: Éxtasis y sombras en El Palmar de Troya*. Libros del K.O., Madrid.

Extracts from the Holy Palmarian Bible, available at: <https://www.palmarianchurch.org/palmarian-library/> (accessed 16 December 2024).

Frequently Asked Questions (Official Website of the Order of the Carmelites of the Holy Face in company with Jesus and Mary), available at: https://www.palmarianchurch.org/frequent-questions/#pll_switcher (accessed 17 December 2024).

Holy Penitential Rosary (Official Website of the Order of the Carmelites of the Holy Face in company with Jesus and Mary), available at: <https://www.palmarianchurch.org/holy-penitential-rosary> (accessed 16 December 2024).

I Miss Christendom (2024), *The Bizarre World Of The Palmarian Catholic Church*, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=-3jBLnxIyln4> (accessed 19 December 2024).

Introvigne, M. (2019), Review: A Pope of Their Own: El Palmar de Troya and the Palmarian Church by Magnus Lundberg. *Nova Religio: The Journal of Alternative and Emergent Religions*, Vol 22 (3), pp. 168–171. <https://doi.org/10.1525/nr.2019.22.3.168>

Lundberg, M. (2020), *A Pope of Their Own: El Palmar de Troya and the Palmarian Church*. Second Edition. Uppsala Studies in Church History, Uppsala.

Miles Mariae (2021), *Palmar de Troya – The Apparitions that led to schism and an anti-pope*, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=KoidveOOxTU&t=484s> (accessed 23 December 2024).

Petrus III, P.P. Pontifex Maximus (2019), *Fourteenth Apostolic Letter*, available at: <https://www.palmarianchurch.org/wp-content/uploads/2019/08/Fourteenth-Letter-Pope-Peter-III-English.pdf> (accessed 20 December 2024).

Petrus III, P.P. Pontifex Maximus (2024), *First Papal Message of His Holiness Pope Peter III to the World*, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=G4eYHhIhWCU&t=1085s> (accessed 19 December 2024).

Sacred History or Holy Palmarian Bible (2012). Holy Apostolic See, El Palmar de Troya, available at: <https://magnuslundberg.net/2018/04/07/the-text-of-the%e2%80%8b-palmarian-bible/#more-2199> (accessed 17 December 2024).

The Michael Lofton Show (2024). *Is the Palmarian Church the True Catholic Church?*, available at: <https://www.youtube.com/watch?v=4lYtYkSTEPS> (accessed 17 December 2024).

Yohannan, J. (2024), *The errors of El Palmar De Troya*. Independently published.

Yohannan, J. (2024a), *Joseph Yohannan – LinkedIn profile*, available at: <https://www.linkedin.com/in/joseph-yohannan-881a592b8/> (accessed 16 December 2024).

Yohannan, J. (2024b), *Joseph Yohannan - Instagram profile*, available at: https://www.instagram.com/josephs_gamer_moment/ (accessed 17 December 2024).